

Володар найпрестижніших літературних премій, Барікко здобув палких прихильників по обидва боки Атлантики.

Його романи не полишають списків бестселерів і перекладені понад 30 мовами світу. За його твором знято знамениту «Легенду про піаніста», а фільм «Шовк» із Кірою Найтлі та Майклом Піттом у головних ролях надихнув мільйони читачів іще раз перегорнути сторінки схожого на ніжну пісню роману про кохання...

На край світу, у небезпечну подорож до далекої Японії, вирушає Ерве Жонкур. Він мусить привезти дорогоцінну грону, з якої народяться шовкопряди й дадуть роботу цілому містечку. Але більше за грону він берегтиме аркуш рисового паперу — кілька ієрогліфів, що написала йому загадкова гейша... Знову й знову Ерве Жонкур повертатиметься на Схід, аби почути бодай слово від жінки, у яку пристрасно закохався. А вдома місяць за місяцем, рік за роком на нього чекатиме вірна дружина Елен. Дві країни — таємнича Японія і рідна Франція. Дві жінки — такі різні й такі однакові. Останній лист кохання, який стане для Жонкура дорожчим за коштовний шовк і переверне все його життя...

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-1423-1

9 786171 121423 1

Алессандро Барікко

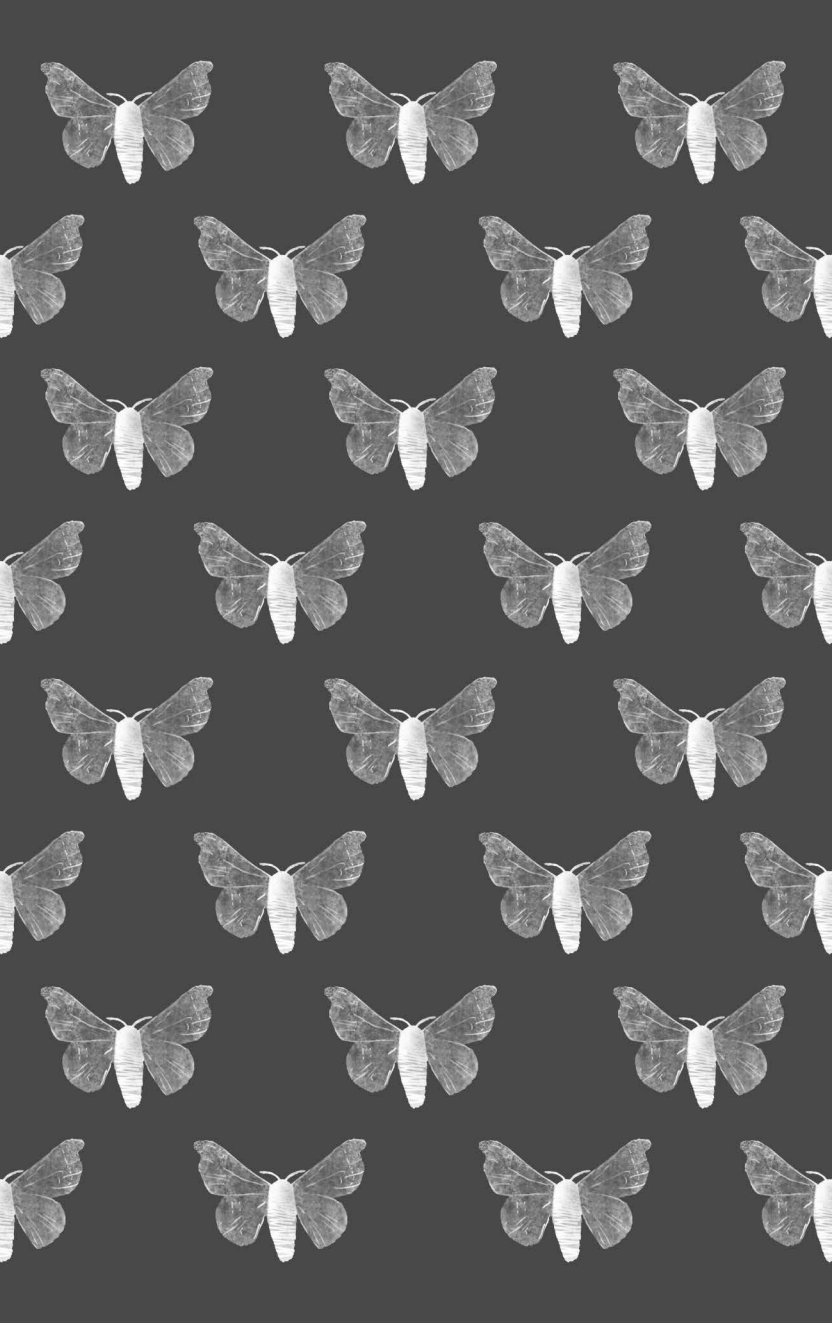

ШОВК

ШОВК

Алессандро Барікко

Alessandro Baricco

SETA

Romanzo

Алессандро Барікко

ШОВК

Роман

ХАРКІВ **КЛУБ**
2016 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.131.1

ББК 84(4Іта)

Б24

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій
формі без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:
Baricco A. Seta : Romanzo / Alessandro Baricco. — Milano :
Universale Economica Feltrinelli, 2013. — 112 p.

Переклад з італійської *Аліни Немирової*

Передмова *Аліни Немирової*

Дизайнер обкладинки *Дар'я Скрибченко*

ISBN 978-617-12-1423-1 (укр.)

ISBN 978-88-07-88089-6 (італ.)

© Alessandro Baricco, 1996, 2002

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2016

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2016

Передмова перекладача

Алессандро Барікко (Alessandro Baricco, нар. 1958) — італійський актор, режисер і письменник. Його твори дуже популярні в Європі, вони посідають перші місця у списках бестселерів Італії та Франції, перекладені багатьма мовами світу.

«Шовк» («Seta») — це невеличка оригінальна повість, яка на перший погляд здається історичною, бо автор старанно наводить точні дати й факти з того періоду, коли відбуваються події книги. Та, придивившись ближче, ми знайдемо стільки розбіжностей

з реальністю, що це аж ніяк не може бути випадковістю.

Що ж було насправді, а що ні? Так, бум шовківництва мав місце на півдні Франції у XIX столітті. Найбільш розвиненим шовківництво було у Провансі, де кілька комун одержували великий прибуток від тутових плантацій, які до наших часів не збереглися. Містечко Лавільдьйо, де мешкають герої твору, існує насправді, але не у Провансі, а в іншому регіоні — Лангедоку (департамент Ардеш, 2000 мешканців). Там немає ні церкви Сент-Огюст, ані каплички Святої Агнеси, немає навіть даних про те, що там колись займалися шовком. Епідемії, які призводили до падіння виробництва, — це справжній факт, але вперше хвороби шовкопряда почалися ще в 1845 році, а близько 1865 року славетний вчений Пастер уже розробив метод боротьби з ними.

Найбільш дивними здаються пригоди Ерве Жонкура в Японії. Дійсно, зовнішню політику самоізоляції цієї країни проводили сьогуні Токугава впродовж двох століть (1641—1853). Японцям під загрозою смертної кари заборо-

нялося покидати територію без особливого дозволу уряду, а також будувати великі судна для далекого плавання. Комодор Перрі насправді 1854 року примусив уряд Японії укласти угоду, що відкривала два порти для американських кораблів, але його ескадра увійшла не до Йокогамської затоки, а до затоки Едо (нині Токіо). Невдовзі інші країни також уклали аналогічні угоди. З 1859 року порти Нагасакі, Хакодате та Йокогама були відкриті для іноземців, і вони прибували туди у великій кількості. Неможливо припустити, щоб ділові французи того часу не мали точних відомостей про місцезнаходження Японії і про можливість дістатися туди морем набагато скоріше, ніж тим довгим шляхом, який обрав Жонкур. Щодо постаті Хара Кея, він аж ніяк не міг бути співбесідником Жонкура, бо в 1861 році мав лише... п'ять років! Хара Кей, точніше Такасі, (1856—1921) був видатним політиком, міністром зовнішніх справ та прем'єр-міністром, але ніколи не брав участі в торговельних відносинах. І аж ніяк не міг реальний Хара Кей мандрувати дорогами війни зі своїм почтом,

як середньовічний самурай. Він народився в селі, але у віці п'ятнадцяти років (1871) покинув рідну домівку, щоб навчатися в Токіо, де й залишився назавжди. Там він закінчив школу, яку відкрили французькі місіонери, і дійсно засвоїв французьку мову. До того ж він, на відміну від більшості політиків свого часу, скромно, помірно жив і не був «подібний до короля», як пише Барікко.

Отже, ми бачимо, що автор, коли мова йде про його персонажів, надто вільно використовує реальні факти, створюючи свій власний світ, у якому сорокатрирічний Луї Пастер зветься молодим біологом, Київ є відправним пунктом у подорожі на Далекий Схід, де існує вигаданий порт Сабірк, а буденне життя людей набуває таємничого відтінку. Численні повтори тих самих речень, деталей і ситуацій підкреслюють цю загадкову атмосферу. Що саме хотів цим сказати автор? Ми пропонуємо читачеві знайти у книжці свою відповідь.

1

Хоч як сподівався батько Ерве Жонкура на блискуче майбутнє сина у війську, а скінчилося тим, що син знайшов для себе заняття не дуже поважне, у якому за іронією долі було щось, так би мовити, ніжне, ба навіть *жіноче*.

Ерве Жонкур заробляв на життя тим, що купував та продавав яйця шовкопряда.

Тоді був рік 1861-й. Флобер іще не закінчив писати «Саламбо», електричне освітлення існувало тільки в теорії, а по той бік океану Авраам Лінкольн вів війну, кінця якої йому не судилося побачити.

Ерве Жонкуру виповнилося тридцять два роки. Він купував і продавав.

Кокони шовкопряда.

2

Якщо точніше, Ерве Жонкур купував та продавав крихітні яєчка жовтого або сірого кольору, нерухомі й на вигляд зовсім мертві. На одній вашій долоні могли розміститися тисячі таких яєчок.

Про таке якраз і кажуть: «Мати цілий статок у своїх руках».

На початку травня яєчка (їх також називають греною) розкривалися, на світ з'являлись личинки, які протягом тридцяти днів старанно харчувалися листям шовковиці, а потім знову згорталися в кокон, щоб за два тижні остаточно вийти з нього, залишивши у спадок хазяїнові тисячі метрів шовку-сирцю та чималу купу грошей — французьких франків; це ставало можливим лише тоді, коли зробити все за певними правилами та, як у випадку Ерве Жонкура, у якійсь місцевості Південної Франції.

Місцевість, де мешкав Ерве Жонкур, називалася Лавільдьйо.

Дружину його звали Елен. Дітей вони не мали.

3

Прагнучи уникнути збитків від епідемій, які постійно загрожували європейському шовківництву, Ерве Жонкур намагався купувати яєчка шовкопрядів по той бік Середземного моря, у Сирії чи Єгипті. У цьому полягала найризикованіша частина його ремесла. На початку січня кожного року він вирушав у подорож. Здолавши тисячу шістсот миль морем і вісімсот кілометрів по землі, він знаходив продавця яєчок, торгувався та купував. Скільки треба. Потім він повертався: вісімсот кілометрів по землі й тисяча шістсот миль морем, і ось він вже знов у Лавільдьйо — зазвичай у першу неділю квітня, зазвичай вчасно, щоб піти до церкви на Великодню месу.

По тому він мав працювати ще два тижні, щоб виробити кокони та продати їх.

Після цього він відпочивав аж до кінця року.

4

— Яка вона, Африка? — питали люди.

— Втоплена.

Ерве мав великий будинок якраз за межами містечка, а ще невеличку лабораторію в самому центрі, навпроти покинутого будинку Жана Бербека.

Жан Бербек колись вирішив, що більше не розмовлятиме. Це рішення він виконав. Жінка з двома донечками пішла від нього. Потім він помер. Його будинок досі нікого не привабив, так і стояв занедбаний.

Купуючи і продаючи кокони шовкопряда, Ерве Жонкур щороку заробляв достатньо грошей, щоб забезпечити собі та своїй дружині ті зручності, які у провінції вважаються за ознаку розкошів. Жонкур не виставляв на показ своїх надбань, а до можливої перспективи обернутися справжнім багатієм ставився цілком байдуже. Він належав до того типу чоловіків, які залюбки *підтримують* власне життя, але вважають недоречним справді *проживати* його.

Треба зазначити, що такі люди стежать за своєю долею так, як більшість інших пильнують дощ у непогожу днину.

5

Якби ви запитали про це Ерве Жонкура, він відповів би, що його життя залишиться незмінним назавжди. А втім, на початку шістдесятих років епідемія пембрини¹, що знищувала грону, виведену в Європі, поширилась також за морем, досягла Африки й навіть, як подекували, Індії. У 1861 році Ерве Жонкур, повернувшись зі своєї звичної мандрівки з вантажем грени, через два місяці виявив, що вона майже вся зіпсована. Для мешканців Лавільдьйо, як і для багатьох мешканців інших містечок, де виробництво шовку стало головним джерелом збагачення, цей рік здавався початком кінця. Науковці того часу були неспроможні з'ясувати причину епідемії. Отже,

---

¹ Пембрина — заразна паразитарна хвороба шовкопрядів. (Тут і далі прим. пер.)

всі шовківники, зокрема й у найвіддаленіших місцевостях, почувалися заручниками цього чаклунства, що не мало пояснень.

— *Майже всі*, — тихо додав Бальдаб'ю. — Майже!

І він долив дві краплі води до свого келиха перно.

6

Бальдаб'ю з'явився в цих краях десь зо двадцять років раніше; він одразу попрямував у мерію, увійшов до кабінету, не постукавши у двері, та поклав на стіл мера шовковий барвистий шарф.

— Знаєте, що це? — спитав він.

— Жіноче вбрання.

— Відповідь хибна. Це — чоловіча прикраса: гроші!

Мер звелів вигнати Бальдаб'ю геть. Той заходився будувати шовкопрядильну фабрику нижче за течією річки, сарай для виведення шовкопряда край лісу, а також капличку, присвячену святій Агнесі, на перехресті з дорогою,

що вела до Вів'є. Потім він найняв три десятки робітників, замовив в Італії таємний прилад — дерев'яний, весь у коліщатках та шестернях — і нікому нічого не казав протягом півроку. Тоді він знов навідався до мера й цього разу поклав на його стіл кілька акуратно складених пачок банкнот загальною вартістю тридцять тисяч франків.

— Знаєте, що це?

— Гроші.

— Відповідь хибна. Це — доказ того, що ви телепень.

Із цими словами він забрав гроші, сунув їх до гаманця та вже рушив був до дверей, але мер його зупинив.

— Якого біса! Що я мушу робити?

— Нічого не робіть, і станете мером заможного краю.

Через п'ять років у Лавільдьйо було вже сім фабрик; містечко перетворилося на один із головних європейських центрів шовківництва та шовкопрядіння. Не все це належало Бальдаб'ю. Інші поважні громадяни та землевласники усього краю слідом за ним занурилися в цю

своєрідну діяльність. Кожному з них Бальдаб'ю охоче відкривав секрети свого ремесла. Це розважало його більше, ніж загрібання грошей лопатою. Навчати людей. Мати секрети, щоб розповідати їх. Така це була особистість.

7

Саме Бальдаб'ю був тим, хто змінив життя Ерве Жонкура за вісім років до того моменту, з якого ми взялися розповідати. То були часи, коли перші епідемії почали шкодити виробництву коконів шовкопряда в Європі. Бальдаб'ю це не засмутило. Він обміркував ситуацію та дійшов висновку, що проблема не має розв'язку, а далі стане тільки гірше. Що з цим вдіяти, він знав, але йому бракувало виконавця. Він зрозумів, що знайшов потрібну людину, коли побачив, як Ерве Жонкур проходить повз кав'ярню «Верден» — такий елегантний у своєму мундирі молодшого лейтенанта інфантерії, з гордовитою походою, як усі військові у відпустці. Йому було тоді двадцять чотири роки. Бальдаб'ю запросив його до своєї

оселі, розкрив перед ним географічний атлас, повний екзотичних назв, і сказав:

— Прийміть мої вітання, хлопче. Ви нарешті знайшли серйозну роботу.

Ерве Жонкур мусив вислухати тривалу розповідь про шовкопряда, грону, піраміди та морські подорожі. Потім відповів:

— Не зможу.

— Чому?

— За два дні моя відпустка скінчиться, мушу повернутися до Парижа.

— Військова кар'єра?

— Так. Згідно з бажаннями мого батька.

— Це не проблема.

Бальдаб'ю підхопив Ерве Жонкура та повів до батька. Увійшов до кабінету, не постукавши в двері.

— Знаєте, хто це? — спитав він.

— Мій син.

— Придивіться краще!

Мер відкинувся на спинку шкіряного крісла, на чолі його виступив піт.

— Це мій син Ерве, котрий за два дні повернеться до Парижа, де на нього чекає бли-

скуча кар'єра в нашому війську, якщо буде на те воля Господа та святої Агнеси.

— Дуже добре. Тільки ось Господь тепер зайнятий чимось іншим, а свята Агнеса ненавидить військових.

Через місяць Ерве Жонкур вирушив до Єгипту на кораблі під назвою «Адель». У каюти долинали запахи з камбуза, його сусідом був англієць, який казав, що брав участь у битві під Ватерлоо. Ввечері на третій день з'явилися дельфіни, вони злітали над обрієм, немов сп'янілі хвилі; на рулетці постійно випадало число шістнадцять.

Ерве повернувся через два місяці — у першу неділю квітня, саме вчасно, щоб відвідати Великодню месо, — з двома великими дерев'яними коробками, що містили тисячі яєчок, укритих шарами вати. Він привіз також багато цікавих спостережень. Але Бальдаб'ю, коли вони залишилися наодинці, промовив тільки:

- Розкажи мені про дельфінів.
- Про дельфінів?
- Коли ти їх побачив?

Такий вже був Бальдаб'ю.
Ніхто не знав, скільки йому років.

8

— *Майже всі*, — тихо сказав Бальдаб'ю. —
Майже!

І він долив дві краплі води до свого келиха перно.

Була серпнева ніч, після опівночі. У цей час кафе «Верден» зазвичай було б давно зачинене. Стільці стояли догори ногами на столах. Стійку бара та все приміщення прибрали. Залишилося тільки загасити лампи й замкнути двері. Проте «Верден» завмер в очікуванні: Бальдаб'ю ще не промовив свого слова.

Ерве Жонкур сидів навпроти нього, незворушний, зі згаслою сигаретою між вустами, і слухав.

Знову, як за вісім років до того, він дозволяв цьому чоловікові спокійно переписати книгу його долі. Голос Бальдаб'ю лунав тихо, але чітко, ритм підкреслювали короткі паузи, коли той раз у раз сьорбав перно. Спливала

хвилина за хвилиною. Нарешті він скінчив свою промову:

— Вибору ми не маємо. Якщо хочемо вижити, треба їхати аж туди.

Запала тиша.

Відвідувачі «Вердена», спираючись на стійку, дивилися на них обох. Бальдаб'ю спробував зробити ковток, нахиливши свій келих, на дні якого залишилося ще кілька крапель перно. Ерве Жонкур поклав сигарету на край стола та спитав:

— А де точніше я маю шукати цю Японію?

Бальдаб'ю підняв свій ціпок і вказав кудись понад дахом церкви Сент-Огюст.

— Тримайся цього напрямку. Доки не дійдеш до краю світу.

9

У ті часи Японія насправді була немов іншим світом. Цей великий острів, що складався з купи менших островів, на двісті років був цілком відгороджений від усього людства; жодні контакти з континентом не дозволя-

Літературно-художнє видання

БАРІККО Алессандро

Шовк

Роман

Керівник проекту *З. О. Бакуменко*
Координатор проекту *Г. В. Сологуб*
Відповідальний за випуск *О. В. Стратілат*
Редактор *Н. В. Бордукова*
Художній редактор *Т. О. Волошина*
Технічний редактор *І. О. Гнідая*
Коректор *І. М. Крамаренко*

Підписано до друку 05.07.2016. Формат 70х90/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Minion». Ум. друк. арк. 4,09.
Наклад 10 000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів на ПП «ЮНІСОФТ»
Свідоцтво ДК №3461 від 14.04.2009 р.
www.tornado.com.ua, 61036, м. Харків, вул. Морозова, 13Б

- за телефонами довідкової служби (050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life); (067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

- на сайті Клубу: www.bookclub.ua
- у мережі фірмових магазинів див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

***Запрошуємо авторів, перекладачів,
художників, редакторів до співпраці***

e-mail: publish@bookclub.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеса

тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@bookclub.ua

Барікко А.

Б24 Шовк : роман / Алессандро Барікко ; пер. з італ. А. Немирової ; передм. А. Немирової. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. — 112 с.

ISBN 978-617-12-1423-1 (укр.)

ISBN 978-88-07-88089-6 (італ.)

Перш ніж стати письменником, Алессандро Барікко був музикантом. Може, тому поетична мова «Шовку» нагадує пісню своїм неспішним плином, своїми повторами-приспівками. Слова цієї пісні — про коштовний шовк, про чоловіків, які заради справи свого життя вирушають за край світу, які творять красу, аби віднайти у цьому житті сенс. Але в пісні є й мелодія. Це кохання, це жінка — витончена, вірна, пристрасна... Ерве Жонкура, що половину життя мріяв про недосяжну японську красуню, тиха музика кохання завжди огортала, як невагомий шовк, дарувала прохолоду в спеку і зігрівала в холодній самотності.

**УДК 821.131.1
ББК 84(4)Іта**